Generalitat de Catalunya
Consell Escolar de Catalunya

Document 1/2005

Aportacions del Consell Escolar de Catalunya a les Instruccions d'inici de curs

Document aprovat en sessió plenària l'1 de febrer de 2005

Presentació

Per al curs 2004-05, la Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa va presentar al Ple del Consell Escolar de Catalunya les línies generals de les Instruccions d'organització i funcionament dels centres docents.

Agraïm la voluntat del Departament d'Educació de compartir amb el CEC les seves reflexions i els criteris emprats per a l'elaboració de les Instruccions, atès que són un instrument bàsic per al bon funcionament dels centres i del sistema educatiu en general, i perquè amb elles es transmeten les prioritats i s'assenten les bases del funcionament diari dels centres, a la vegada que s'adapta i es concreta la normativa de rang superior.

A partir, doncs, de la intenció recíproca de compartir aquesta reflexió, es va crear una subcomissió d'anàlisi de les Instruccions d'inici de curs, que va plantejar el treball tenint en compte quins objectius i quines qüestions bàsiques han de ser objecte de les Instruccions des de la perspectiva dels centres, i quina estructura és la més adequada per fer-les més funcionals.

Atès que les Instruccions per al curs 2004-05 són molt extenses, la subcomissió va determinar centrar el treball d'estudi i reflexió en els tres primers blocs de les resolucions que donen instruccions per als centres públics d'educació primària i de secundària, i per als centres docents privats concertats. Aquests blocs són els següents: Organització del centre, Currículum i Organització del curs.

Així, després de l'anàlisi del text vigent, s'han extret un seguit de consideracions generals referides tant a aspectes d'enfocament i d'orientació adreçats als centres docents, com a qüestions referides a temes concrets de presentació formal i funcionalitat de les mateixes instruccions.

El document l'hem estructurat en dos apartats: un, que respon a unes consideracions generals que recullen els criteris i les conclusions del treball realitzat, i l'altre, a la presentació d'aspectes concrets per a la redacció de noves instruccions i una recomanació final.

Consideracions generals

1. Es valora positivament que el Departament d'Educació hagi publicat en un únic "Full de disposicions" totes les instruccions d'inici de curs (centres de primària, secundària, privats concertats, serveis educatius, etc.).

   També es considera encertat que constin en aquestes Instruccions d'organització i funcionament tota la normativa, instruccions i orientacions que són vigents, perquè, atesa la moratòria de la LOCE, ha estat de gran ajut per als equips directius.

   Respecte a la normativa citada i/o transcrita, considerem que fins que no es disposi de la nova llei seria adequat continuar citant-la. Però, una vegada s'hagi concretat el tema legislatiu, caldrà simplificar aquest aspecte.

   D'altra banda, volem assenyalar que en alguns casos les instruccions no reprodueixen textualment el contingut dels decrets i/o ordres, i això pot comportar problemes. Atès que sovint el contingut dels decrets és de lectura feixuga, seria millor presentar-ho organitzat com una base de dades, amb un buscador que permetés accedir a la normativa vigent.

2. Considerem que destriar, en la mesura que sigui possible, les instruccions d'organització i funcionament dels centres, d'aquells altres aspectes que són orientacions de caire metodològic i didàctic, que determinen una manera de fer, seria un element positiu de cara a potenciar l'autonomia dels centres, perquè forma part del seu necessari àmbit de decisió.

   Separar les instruccions del que són orientacions ajudarà a aclarir-ne el sentit d'obligatorietat o no. En el cas dels centres públics, cal recordar que les instruccions són d'obligat compliment per als funcionaris, perquè és el secretari general del Departament qui les signa i dóna instruccions al personal.

3. Considerem interessant i important que els centres tinguin accés a les orientacions sobre com dur a la pràctica les instruccions, o les metodologies més adequades per desenvolupar els objectius que es plantegen, i totes aquelles altres qüestions sobre les que han de reflexionar i decidir, però es valora també que poden portar a una certa homogeneïtzació entre els centres. Caldria que amb un altre format, per exemple, mitjançant un enllaç (link) dins de la web del Departament, es tingués accés a les orientacions, ja que d'aquesta manera serien unes eines útils i de fàcil consulta. Separant instruccions i orientacions, aquestes últimes no quedarien afectades quan es produeixi un canvi normatiu.

4. Seria convenient, per una altra part, facilitar als centres un recull de models de documents amb els diferents tràmits administratius que han d'efectuar davant el Departament d'Educació al llarg del curs, com, per exemple, tot el que fa referència

al concert educatiu, justificació de despeses, dades anuals, horaris, admissió d'alumnes, activitats complementàries, etc. Aquest recull també ha de ser de fàcil accés per als centres i no cal que s'inclogui a les instruccions.

5. Respectar i fomentar l'autonomia dels centres ha de formar part dels objectius de les instruccions. Caldria diferenciar els temes que corresponen al centre, d'acord amb la seva autonomia, i els que corresponen regular a l'Administració educativa. Considerem que normativitzar en excés no afavoreix el funcionament autònom, ni el necessari compromís que els equips han de desenvolupar en la concreció dels seus projectes.

   Constatem que l'autonomia no tots els centres la volen exercir de la mateixa manera. Moltes vegades es demana al Departament que es regulin i es concretin al màxim les instruccions, a fi de no tenir conflictes interns. Cal, doncs, buscar un equilibri entre l'autonomia i l'excessiva regulació.

6. Respecte a les qüestions de relacions laborals, ha de quedar explicitat en les instruccions que per als centres privats concertats preval el reglament de funcionament intern i el conveni col·lectiu del sector. Per tant, cal que, quan es faci la redacció d'aquest apartat, es tingui en compte que les relacions laborals del sector públic són diferents de les del sector privat concertat.

7. Les prioritats educatives que s'estableixen per a cada curs haurien de respondre a les avaluacions realitzades, i en aquest procés d'avaluació caldria conèixer i també tenir en compte l'opinió de la comunitat educativa (CEC), a l'hora de determinar els temes a treballar durant el curs i la manera de fer-ho.

   Considerem que les prioritats que s'estableixen per a cada curs i que abasten tot el sistema educatiu han de ser temes bàsics per a tots els centres sostinguts amb fons públics, com poden ser l'aprenentatge de les llengües estrangeres o l'ús de les TIC, però poden tenir concrecions diferents en els centres públics o en els privats concertats. També podria donar-se el cas que les prioritats d'algun curs no fossin referides al sistema educatiu en general, sinó a línies més concretes d'actuació, i llavors sí que serien només d'obligat compliment per als centres públics.

8. Opinem que la introducció de nous temes en el sistema educatiu o l'aprofundiment d'altres, com poden ser l'aprenentatge de les llengües estrangeres, l'elaboració dels plans d'acollida d'alumnes nouvinguts o la coordinació del professorat de primària i secundària, han d'anar acompanyats d'altres actuacions com plans específics de formació del professorat (cursos, assessoraments, intercanvi d'experiències...), perquè siguin realment prioritaris i entrin a formar part de la vida del centre a més de figurar en la normativa.

Aspectes concrets per a la redacció de noves instruccions

En aquest apartat s'analitzen i es destaquen alguns aspectes que entenem podrien formar part de les *Instruccions* i aquells altres que es podrien considerar orientacions i formar part d'un altre tipus de publicació assequible per als centres.

1. Organització general del centre

a) Projecte lingüístic

- Caldria fer una referència explícita que el projecte lingüístic forma part del projecte de centre i, per tant, és on ha de quedar definit. Constatar que el català és la llengua vehicular i d'aprenentatge és del tot imprescindible. La metodologia i els continguts podrien formar part de les orientacions.

- La figura i les funcions del coordinador lingüístic, d'interculturalitat i cohesió social han d'estar definides conjuntament amb les altres figures de coordinació que ja existeixen.

- El projecte lingüístic hauria de recollir també tots els aspectes referits a les llengües estrangeres.

- En el cas dels centres concertats, tots els temes que es van introduint any rere any afecten els acords de concertació del 1995 i caldria tenir-ho en compte per no entrar en contradiccions.

- S'ha de dotar els centres dels recursos humans necessaris, tant als públics com als privats concertats, per potenciar els projectes lingüístics dels centres.

b) Atenció a les necessitats educatives de l'alumnat

- Cal destacar que l'acció tutorial té un contingut diferent a primària i a secundària. A primària, es pot donar per suposat que està més assumida entre tot l'equip de professors/es, però ens sembla que no és així. La introducció dels especialistes i l'augment de la complexitat entre l'alumnat fan necessari repensar el tema i situar els nous elements.

Quant a primària:

- Caldria separar i ordenar els temes referits a organització del currículum i els aspectes d'organització de centre.

- Considerem important mantenir tots els aspectes nous i/o prioritaris com la definició i els objectius de l'atenció a la diversitat, el foment de l'ús de la llengua catalana per a l'alumnat nouvingut, i la definició i els objectius que han de tenir el pla d'acollida i d'integració.

- Les referències a com s'ha de dur a la pràctica el pla d'acollida, la tutoria, com s'ha de gestionar l'aula d'acollida, etc. creiem que han de formar part de les decisions que ha de prendre el centre, per tant, podrien formar part de les orientacions.

- Pel que fa a tots els aspectes d'adaptacions i modificacions curriculars, que no constitueixen temes nous, només cal fer una referència a la normativa vigent i recollir com a procediments els aspectes metodològics.

Quant a secundària:

Acció tutorial

- Cal distingir, d'una banda, l'acció tutorial i, d'una altra, els temes relacionats amb l'atenció a la diversitat i també destriar les novetats del curs, la normativa i les orientacions.

- Al reglament orgànic de secundària s'hi recull la figura del tutor i les seves funcions, però a les instruccions s'hi afegeix la seva funció de coordinació de tot el professorat que incideix en un mateix alumne/a, cosa que es valora molt positivament i, per tant, es creu que així s'haurà de recollir en el moment de revisar els reglaments orgànics per donar-hi el suport normatiu que cal.

- L'orientació acadèmica hauria de formar part d'un pla més global de centre i no només del pla d'acció tutorial, perquè tot el currículum ha de ser orientador.

- Es donen més funcions als tutors que hores previstes per dur-les a terme. Per tant, es planteja la necessitat d'una tercera hora de tutoria. A més, s'observa que no s'ha previst el temps per dur a terme la funció de coordinació de l'equip docent.

Atenció a la diversitat

- Es proposa que el tema es plantegi amb l'ordre següent: estructura, currículum, organització i recursos, per donar-li més coherència d'exposició.

- Cal definir amb claredat el concepte d'atenció a la diversitat. Es considera que el plantejament d'atenció de la diversitat pot resultar incoherent perquè, d'una banda, en la definició del concepte s'hi inclou tot l'alumnat, però, d'una altra, en parlar de la comissió d'atenció a la diversitat, es diu quins alumnes han de ser objecte

d'atenció per part de la comissió. Per tant, en referir-se només a un col·lectiu determinat d'alumnes es fa restrictiu.

- En les instruccions cal recollir la referència normativa sobre les adaptacions i modificacions del currículum, però no els procediments, que hauran de poder-se consultar amb facilitat d'acord amb el sistema que s'estableixi.

Atenció a l'alumnat nouvingut

- Aquest apartat haurà de canviar en funció de les prioritats de cada curs, tenint en compte les avaluacions efectuades.

c) Plans estratègics

- Tant per a primària com per a secundària, han de formar part de les instruccions mentre es mantinguin els terminis d'aplicació.

d) Avaluació del centre

- Recollir només les novetats i les prioritats del curs per a primària. Caldria un tractament diferent a secundària mentre sigui vigent la moratòria de la LOCE. Per tant, a secundària, s'hi ha de recollir les prioritats i novetats del curs, com també tot allò que faci referència a les competències bàsiques.

e) Coordinació entre primària i secundària

- Aquest tema ha de formar part de les instruccions, perquè és una prioritat. Des de l'administració s'ha de potenciar l'elaboració de projectes de coordinació entre centres, respectar la seva dinàmica i no concretar si s'ha de fer des de les àrees, o iniciar la coordinació amb aspectes més globals dels centres. La coordinació dels centres no hauria de respondre a un disseny preliminar, al contrari, hauria d'establir-se d'una manera flexible.

f) ***Programació general del centre***

- Tant a primària com a secundària hi manquen alguns temes i concrecions. No es diu qui aprova la programació de centre, ni quines activitats són les n'han de formar part. Així, doncs, cal concretar i ampliar el contingut d'aquest apartat en ambdós sentits. La programació del centre forma part del pla anual i, és important explicitar qui l'aprova.

g) Unitats de programació / programacions didàctiques

- Considerem positiu que a les instruccions hi consti l'obligació d'elaborar tant les unitats de programació com les programacions didàctiques, però el contingut, les estratègies, la metodologia, etc., haurien de formar part de les orientacions.

Quant a secundària:

- Les programacions didàctiques s'haurien de recollir dins de l'apartat del currículum, com a tercer nivell de concreció. Caldria evitar també una certa confusió existent entre crèdits variables i comuns.

2. Currículum

És necessari citar la normativa de referència.

a) Llengua

- S'observen certes contradiccions entre el que estableixen els decrets de currículum i el que es recull en aquest apartat de les instruccions. Els canvis i les modificacions que s'han produït en aquests decrets des de la seva publicació només queden recollits en les instruccions d'inici de curs. Un exemple clar és la introducció de l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura a l'educació infantil. Caldria vetllar per l'actualització d'aquesta normativa curricular.

b) Llengües estrangeres

- Per tal de fer efectiu l'avançament de l'aprenentatge de la llengua estrangera o la introducció d'una segona llengua a secundària calen recursos humans en la majoria dels centres, amb la formació adequada.

c) Competències bàsiques

- En aquest apartat hi consten les competències bàsiques relacionades amb la cognició, però no s'esmenten les de relació, emocionals i afectives que considerem de vital importància en l'educació actual. Es podrien afegir al redactat actual, tant a primària com a secundària. Les referències a com es poden treballar i les activitats que es poden realitzar podrien formar part de les orientacions.

d) Tecnologies de la informació i de la comunicació

És important assenyalar els objectius que s'han de treballar als centres respecte a aquests temes i si són una prioritat del curs. Cal incloure dintre de les orientacions tot el que fa referència a metodologia i continguts.

e) Avaluació i promoció de l'alumnat

- La normativa vigent respecte a aquest tema està regulada per la LOCE, per això creiem que és important per als centres el que es recull en aquestes instruccions. Tot el que es diu sobre la junta d'avaluació a secundària és especialment important, perquè permet una certa flexibilitat als centres per poder resoldre el tema de les repeticions de curs.

- Cal recordar que els objectius es poden assolir no només mitjançant diferents tipus de continguts, sinó també mitjançant diferents tipus de contextos i àmbits de coneixement.

3. Organització del curs

- Tot el capítol sobre organització del curs s'hauria d'intentar simplificar, de manera que se cités la normativa a tenir en compte i els aspectes més generals podrien considerar-se com a orientacions.

- Amb referència als apartats horari del centre, de l'alumnat i del professorat de primària, es considera que, tot i que pot resultar reiteratiu respecte a l'ordre del calendari escolar, convé que també es reculli d'una manera simplificada i concisa en les instruccions.

- Amb referència a l'apartat horari del professorat de secundària, si no hi ha novetats respecte a cursos anteriors, cal assenyalar en quin lloc es pot consultar i incloure'l a les orientacions.

- El tema dels mestres especialistes es regula mitjançant les instruccions d'inici de curs i això fa que pugui semblar d'un reglamentisme excessiu. És un tema que provoca conflictes als centres, però es considera que, si l'equip directiu té clar què cal fer i si el criteri que preval és el que marca el projecte de centre, no hauria d'haver-n'hi. El model autònom d'organització ha de ser més important i cal trobar l'equilibri perquè cada centre pugui decidir què prefereix.

- Quant a les titulacions del professorat que imparteix matèries optatives del batxillerat, tant dels centres públics com dels privats concertats, atès que la normativa estatal no ho regula, caldria que el centre pogués decidir la seva adscripció.

- Així, doncs, proposem sintetitzar aquest apartat amb unes orientacions clares i que hi hagi marge perquè els equips directius i els claustres puguin decidir l'organització del centre.

- Quant a la resta d'apartats de les instruccions per als centres públics de primària i secundària (IV. Zones escolars rurals, V. Aspectes generals, VI. Formació del professorat i VII. Referents normatius), es constata que tracten temes que ja no són nous i que es van repetint cada any. Per tant, a banda de la normativa a tenir en compte que, com s'ha dit, s'hauria de recopilar i presentar conjuntament, es podrien considerar com a orientacions

Recomanació final

Tot i que segurament aquest tema està fora dels objectius d'aquest treball i requereix un debat a fons, es proposa:

- Augmentar les hores d'intervenció psicopedagògica del professorat de Psicologia i Pedagogia, i reduir les hores de docència que actualment té assignades.

  Volem recordar que en la situació actual coexisteix la intervenció d'aquest professorat, establerta a les Instruccions d'inici de curs per als centres de secundària, i la dels membres de l'EAP, regulada pel Decret 155/1994, de serveis educatius, i una resolució específica d'organització i funcionament.

  En aquest mateix sentit, cal insistir en la petició que en els centres hi hagi el departament d'atenció a la diversitat o una estructura organitzativa equivalent que permeti la coordinació del professorat especialista en Psicologia i Pedagogia, el professorat de la UAC, els mestres de pedagogia terapèutica, etc. amb l'objectiu de millorar globalment l'atenció a la diversitat en el centre.

Barcelona, 1 de febrer de 2005